

การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน
เทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก
Community Participation Plan in Ongkarak Subdistrict Municipality,
Ongkarak District, Nakornnayok Province

เถลิงศักดิ์ เสนาคำ
Thalermsak Saenakham
ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช
Tassanee Lakkhanaichonchat
เกียรติศักดิ์ กัลยาสิริวัฒน์
Kiattisak Kalyasiriwat
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkokthonburi University

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1)ระดับการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่าง 331 คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทำการกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนครัวเรือน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีลงพื้นที่ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ .947 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไควสแควร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก
2. ผลการทดสอบปัจจัย พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับ การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก

คำสำคัญ : แผนชุมชน การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

A study of community participation plan in Ongkharak Subdistrict Municipality, Ongkharak District, Nakhonnayok Province, aims to study 1) level of community participation plan in Ongkharak Subdistrict Municipality, Ongkharak District, Nakhonnayok Province and 3) to study the relationship between personal factors and community participation plan in Ongkharak Subdistrict Municipality. The sample size was 331 persons using Taro Yamane's sample size formula at 95% confidence level, then simple random by the way. The questionnaire was used as a tool to collect data. The reliability of the data is .947. The statistic was percentage distribution, percentage, standard deviation. The results showed that :

1. Sex, age, education, income, length of stay in the community, there was no correlation with the community participation plan in Ongkharak Subdistrict Municipality.
2. The test results show that the occupation was related to community participation plan in Ongkharak Subdistrict Municipality.

Keywords : community participation plan

บทนำ

การแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมา ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งชุมชนเอง มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการแก้ปัญหา โดยการแก้ปัญหาได้เริ่มต้นจากการให้คนในชุมชนค้นหาข้อมูลในชุมชนแล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และความยากจนของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขกันเอง แนวทางดังกล่าว คือ การจัดทำแผนชุมชนโดยชุมชนและเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน เพราะชุมชนในท้องถิ่นถือว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการพัฒนาตนเองเป็นอย่างยิ่ง แผนชุมชนจึงเป็นกลไกที่ชาวบ้านหรือคนในชุมชนร่วมกันกำหนดชีวิตและความเป็นอยู่ในอนาคต รวมทั้งหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลผลิตของการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง ให้เป็นไปตามที่

ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกัน กำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำได้เอง ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้โดยชุมชนเสนอแผนเพื่อบรรจุเป็นแผนของชุมชนๆจึงมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามความเข้าใจของแต่ละท้องถิ่น อาทิ แผนแม่บทชุมชน แผนชุมชนพึ่งตนเอง แผนชีวิต เป็นต้น (การจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.2559)

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญต่อการจัดทำแผนชุมชนนี้เป็นอย่างมาก คือช่วยให้ประชาชนรู้สึกยอมรับและเป็นเจ้าของชุมชนมากขึ้น โดยที่เทศบาลตำบลองค์กรักษ์ อำเภอองค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก ที่ผ่านมาทางชุมชนได้ร่างและทบทวนแผนชุมชนที่มีอยู่ที่มีอยู่เดิม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายอยู่ดีมีสุขระดับอำเภอและจังหวัด ผลสรุปข้อมูลปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข อย่างไรก็ตามในการร่วมกันทำประชาคมและทำแผนชุมชนที่ผ่านมาพบว่าโดยภาพรวมแล้วมีบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีประสบการณ์และขีดความสามารถในการแสดงออกจำนวนน้อยในการเสนอปัญหาและแนวทางต่างๆ กระบวนการพัฒนาชุมชนดังกล่าวนี้ จึงเป็นรูปแบบของการรอกการสนับสนุนงบประมาณเพียงอย่างเดียว แนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพจึงควรที่จะมีการจัดทำแผนชุมชนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีการระดมทรัพยากร ให้ความช่วยเหลือและยอมรับผลที่เกิดขึ้น อันจะเป็นวิธีการที่ดีสำหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษา การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองค์กรักษ์ อำเภอองค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาบริบท ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ระดับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

จัดทำแผนชุมชนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่เทศบาลตำบลลองครักษ์ อำเภอลองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 2,400 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลองครักษ์ อำเภอลองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 331 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครทซ์และมอร์แกน จากนั้นกำหนดสัดส่วนและสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลากเพื่อให้ได้มาเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างตามขนาดที่กำหนด

3. ขอบเขตของตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน

3.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ระดับ การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลลองครักษ์ อำเภอลองครักษ์ จังหวัดนครนายกใน 5 ด้าน ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาจากกรอบแนวคิดการจัดทำแผนชุมชน (คู่มือการจัดทำแผนชุมชนและแนวทางการให้การสนับสนุนตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข. 2550) ได้แก่

- 1.1 ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน
- 1.2 ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนชุมชน
- 1.3 ด้านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
- 1.4 ด้านบุคลากร
- 1.5 ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับแผนชุมชน

แผนชุมชน คือ ผลของการจัดการบริหารจัดการให้ชุมชน เรียนรู้ จนสามารถกำหนดเป้าหมายด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนทั้งระดับครอบครัวและชุมชนเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต โดยกำหนดกำหนดเป็นกิจกรรมโครงการ ในลักษณะที่ชุมชนทำได้เองทันที ด้วยความสามารถและศักยภาพของชุมชน หรืออาศัยความสามารถร่วมกันกับหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ในการดำเนินการร่วมกัน หรือยกให้เป็นภาระของหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมโครงการที่เกินขีดความสามารถของชุมชน เป็นผลของการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนสู่จุดมุ่งหมายของการเป็นชุมชนเข้มแข็ง อยู่เย็น เป็นสุข

ความสำคัญของแผนชุมชน

1. แผนชุมชน เป็นการสะท้อนปัญหา ความต้องการของชุมชนจากล่างขึ้นสู่บน (จากหมู่บ้านสู่จังหวัด) หรือเป็นลักษณะ Bottom Up
2. แผนชุมชน เป็นเครื่องวัดความเข้มแข็งของชุมชน
3. แผนชุมชน เป็นรากแก้วของการแก้ปัญหาชุมชน
4. แผนชุมชน เป็นโอกาสในการแสดงศักยภาพ โดยได้ใช้กระบวนการทำงานภายใต้หลักการวิธีการพัฒนาชุมชน
5. แผนชุมชน เป็นเครื่องมือในการสร้าง วาระชุมชน ปลุกกระแสให้ชุมชนตื่นตัวเพื่อพัฒนาตนเอง

เป้าหมายของการจัดกระบวนการแผนชุมชน

เพื่อสร้างเสริมให้คนใช้ชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองและชุมชนได้ซึ่งมีขั้นตอนสำหรับการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน มีลักษณะ รายละเอียด โครงการ กิจกรรมที่ชุมชนปฏิบัติได้ด้วยความสามารถและศักยภาพของชุมชนเอง โดยพึ่งพาทักษะนอกให้น้อยที่สุด มีหลักมีแนวทางในการปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนด คือ ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน หรือแม้กระทั่งสามารถนำเสนอแผนต่อหน่วยงานและรับการสนับสนุนงบประมาณ วิชาการหรือเรื่องอื่นใดในส่วนที่เกินความสามารถของชุมชน เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่เทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 2,400 คน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 331 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างตามขนาดที่กำหนด

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งได้พัฒนามาจากแบบสอบถามของ Likert ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองค์กร อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ใน 5 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนชุมชน ด้านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ \bar{X}
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ S.D.

สรุปผลการศึกษา

1) ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน

โดยภาพรวมระดับการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.39 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนชุมชนมากที่สุด และรองลงมามีส่วนร่วมในการรับทราบคำชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน และส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ อุปสรรคหรือข้อจำกัดชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.54, 3.48, 3.39 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองค์กร อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก โดยรวม

การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองค์กร อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก	\bar{X}	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน	3.39	0.56	ปานกลาง

2. ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนชุมชน	3.86	0.63	มาก
3. ด้านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.61	0.52	มาก
4. ด้านบุคลากร	4.12	0.66	มาก
5. ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์	3.85	0.62	มาก
โดยรวม	3.76	0.59	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบล
องครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) ดังรายละเอียด
ในตาราง 1

ผลการศึกษาระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชน

ในการจัดทำแผนชุมชน พบว่า มีระดับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การจัดทำแผนชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.84 ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 ระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชน แยกเป็นรายด้าน

ระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ปัญหาและ อุปสรรค
ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน	3.39	0.56	ปานกลาง
ด้านการตัดสินใจวางแผนชุมชน	3.86	0.63	มาก
ด้านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.61	0.52	มาก
ด้านบุคลากร	4.12	0.66	มาก
ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์	3.85	0.62	มาก

จากตาราง 2 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน อยู่ในระดับ
ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.90 ด้านการตัดสินใจวางแผนชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.86 ด้าน
กระบวนการจัดทำแผนชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.61 ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก มี
ค่าเฉลี่ย 4.12 ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85

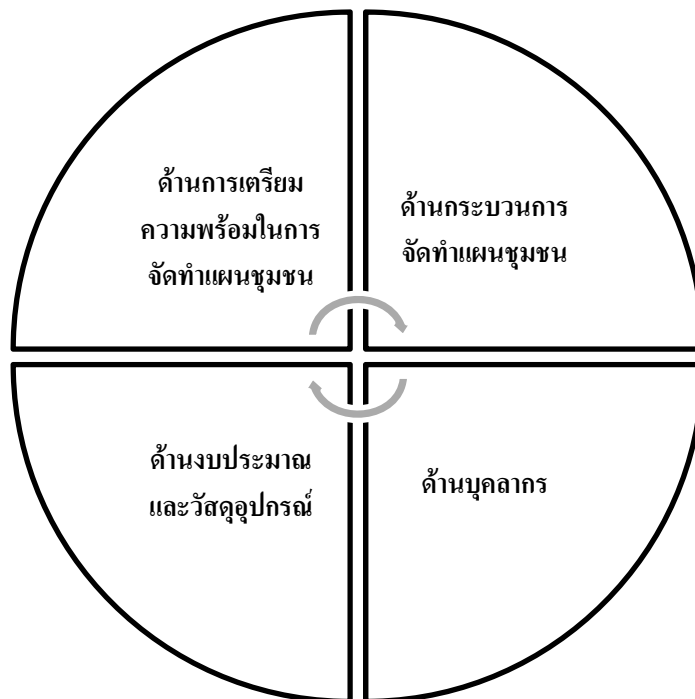
การทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดทำแผนชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ การประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์กับ
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนเพศ อายุ

ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สรุปองค์ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้จากการศึกษาซึ่งสามารถนำมาสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ความสำเร็จของการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม
ของประชาชนในเทศบาลตำบลองครักษ์อยู่ระดับมาก 4 ด้าน

การอภิปรายผล

จากผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลลองครักษ์ อำเภอลองครักษ์ จังหวัดนครนายกโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชนและวิทยาการขาดประสบการณ์ ส่วนใหญ่ใช้วิทยาการกระบวนการที่คัดเลือกจากคนในชุมชน ซึ่งอาจมีความรู้และประสบการณ์ยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำแผนชุมชน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีดา ธรรมานุกิจ (2558) การทำประชาพิชญ์เพื่อการจัดทำแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสงขลา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนรายด้าน ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนนั้นเป็นกระบวนการวิเคราะห์ที่แยกแยะ การหาความสำคัญของข้อมูลในมิติต่างๆ และหาข้อสรุปของข้อมูลชุมชน ซึ่งประชาชนอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดังกล่าวที่เพียงพอ จึงทำให้มีผลต่อการแสดงออก และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนอยู่ในระดับกลาง

ระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากยังไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมต่อการจัดทำแผนชุมชน ตลอดจนระยะเวลาที่แน่นอนในการจัดทำแผน รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบก่อนการทำแผน ตลอดจนประชาชนในชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนที่เพียงพอ จึงเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อมและการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการจัดทำแผนชุมชนได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายพิณ ศิริพัฒนา (2558) ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษา : เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ระดับปัญหาในด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์สำรวจข้อมูลชุมชน และด้านกำหนดแผนชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแยกความเห็นพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลชุมชนไปใช้ในการกำหนดแผนชุมชน การจัดทำยุทธศาสตร์การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดเป้าหมายและการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา 3) ด้านบุคลากร มีระดับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาการกระบวนการยังขาดเทคนิค และทักษะในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ที่จะทำให้ประชาชนได้มี

โอกาสเข้าร่วมมากที่สุดทุกขั้นตอน 4) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ มีระดับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน พบว่า

1. ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ไม่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ชายจะมีการแสดงออกทางการเมืองได้ดีกว่าผู้หญิง และให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการประชุม การแสดงความคิดเห็นหรือการปรึกษาหารือในประเด็นต่างๆ เพื่อการวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง ในกลุ่มอายุระหว่าง 30 -40 ปี และ 41 -50 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยทำงานและมีประสบการณ์ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน ต้องการให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงมีสัดส่วนของการมีส่วนร่วมมากกว่าในกลุ่มอายุอื่นๆ และอาจเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ซึ่งประชาชนเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน และพึ่งพาการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐานต่างๆของชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ จึงเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมการวางแผนพัฒนาชุมชนมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูง ฐานะดี มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา คำปราศรัย (2558) เรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษา : เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า อายุ เพศและการศึกษา ที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนแตกต่างกัน

2. ผลการทดสอบปัจจัย พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดทำแผนชุมชนเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในชุมชน ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ ตามแนวคิดการจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น(2559) กล่าวว่า แผนชุมชนเป็นกลไกที่ชาวบ้านหรือคนในชุมชนร่วมกันกำหนดชีวิตและความเป็นอยู่ในอนาคต รวมทั้งหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลผลิตของการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดทำแผนชุมชน ควรที่จะคำนึงถึงการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน ทั้งในด้านกระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการจัดทำแผนชุมชน โดยการจัดกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง พัฒนาศักยภาพวิทยากรกระบวนการในชุมชน และส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดทำแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรให้การสนับสนุนจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม ให้การสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการที่เพียงพอและรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนด้านสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การจัดทำแผนชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน ควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมของชุมชนทุกด้านก่อนการจัดทำแผนชุมชน ควรมีการชี้แจงประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง กำหนดเวลา และสถานที่ที่เหมาะสม มีความสะดวกต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนชนบท เป็นต้น
2. ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่อื่น
3. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบการสังเกตหรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย.กรมการพัฒนาชุมชน.(2550). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพแผนชุมชน.**

กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชน สำนักพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงฯ.

Ministry of Interior. Department of Community Development. (2007). **Community**

Development Plan. Bangkok : Community Development Promotion and Development Office, Community Development and Promotion Office Department of Community Development, Ministry.

- _____.(2550). แนวคิดและแนวทางการพัฒนาชุมชนในอนาคต.ในแนวคิดและประสบการณ์งานพัฒนาชุมชน จากการศึกษาการงานพัฒนาชุมชนประจำปี 2550. หน้า 14 – 19. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงฯ.
- _____. (2007). **Concepts and Guidelines for Future Community Development** in Concepts and Experiences of Community Development from the Community Development Symposium, 2007. Page 14 - 19.Bangkok: Department of Community Development, Ministry.
- สำนักสภานับสนุนองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). **การจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น**. กรกฎาคม 2559.
Office of Community Support Council Community Development Institute (Public Organization).
Preparation of Local Community Development Plan. July 2017.
- ดิเรก ฤกษ์หรัย. (2527). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- Direk Sarai. (1984). **Community Development**. Bangkok: Krung Siam Printing
- สายพิณ ศิริพัฒนา. (2558). **การศึกษาสภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษา : เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดละโว้**. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์(นโยบายสาธารณะ) : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Saipin Siripattana.(2015). **A Study of State and Problems of Community Planning Process. Case Study: Subdistrict Administrative Organization Area of Chachoengsao Province**. Thesis (Public Policy) : Burapha University.
- ศรีดา ธรรมานูจิต. (2558). **การทำประชาพิจัยเพื่อการจัดทำแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสงขลา**วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Srisuda Tanmanuchit.(2015). **Publication for Community Master Plan in Songkhla**. Master Thesis of Arts (Social Development), National Institute of Development Administration.
- อนุชา คำปราศรัย. (2558). **การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษา : เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Anucha Kamprasai.(2015). **Encouraging People's Participation in Planning Process. Case Study: Muang Kalasin Town Municipality, Muang Kalasin District, Kalasin Province.** Master of Arts (Political Science), Ramkhamhaeng University.